

MOSSEN JOAN SERRA I VILARÓ: UN ERUDIT EXCEPCIONAL

Xavier Pedrals i Costa

Joan Serra i Vilaró és un exemple paradigmàtic de la vitalitat dels intel·lectuals eclesiàstics en la primera meitat d'aquest segle al nostre país, i a més cal destacar-ho, d'aquells que sense deixar de costat les perspectives generals, prenen com a base de les seves actuacions la comunitat local.

Els seus camps d'estudi abasten la història i l'arqueologia, àmbits en que l'actuació de la historiografia eclesiàstica va ser especialment intensa, i en certs moments va arribar a ser promocionada com una possibilitat complementària d'actuació pastoral. La creació de nombroses institucions, que possibilitaven la difusió i publicació dels treballs realitzats, l'aplegament de les peces arqueològiques trobades als museus, i la col·laboració amb institucions seglars, a les que els acostava el catalanisme conservador i predominant en l'església catalana del moment, facilitaven aquesta activitat.

La figura de mossèn Serra i Vilaró és de les de més gran relleu en aquest sentit al bisbat de Solsona, tant per la seva actuació arxivística, com per les seves publicacions, gairebé dues-centes, com per la seva feina organitzadora i investigadora al front del Museu Diocesà de Solsona.

Joan Serra i Vilaró va néixer a Cardona el 1879. La Vila amb un dens passat històric visible encara en els seus carrers, i en el castell al que està encara, era aleshores, i és encara, un marc adequadíssim per a desvetllar una vocació d'historiador.

Va fer estudis eclesiàstics al seminari de Solsona, completant-los més tard al de Vic, essent ordenat sacerdot el 1902.

En aquells anys el seminari de Vic, amb la influència dels bisbes Morgades, que havia estat administrador apòstolic de Solsona arrel de la supressió del bisbat, i el bisbe Torres i Bages havia esdevingut un remarcable centre cultural, i de difusió del catalanisme.

Promogut pel Cercle Literari de Vic, i l'Agrupació Arqueològica, la diòcesi creà l'important Museu Episcopal; el seu conservador Josep Gudiol, fundà una càtedra d'arqueologia cristiana al mateix seminari (1898). A aquest museu van anar a parar importants peces artístiques del bisbat de Solsona, en els anys en que el bisbe Morgades era ensems titulat de la mitra de Vic i admi-

nistrador apostòlic de Solsona.

Plausiblement va ser en aquest seminari on Serra i Vilaró va adquirir la seva sòlida formació intel·lectual, que li hauria de permetre desenvolupar d'una manera tan brillant la seva vocació d'his toriador i arqueòleg. Serra i Vilaró havia lluitat molt per a poder completar els seus estudis a Vic, cosa que va poder fer gràcies a l'ajut d'uns familiars residents a Manlleu, d'on procedia el seu pare.

Retornat a Cardona, el 1903 ordenà l'arxiu parroquial i el de l'antiga col·legiata.

Membre del Centre Excursionista de Catalunya, publicà article al seu Butlletí des del 1903, i també impartí conferències de tema històric, organitzades per l'entitat. Pel mateix Centre va fer sovint de guia en excursions especialitzades, amb remarcable continuïtat, ja que en trobem constància dels del 1903 fins el 1928.

El 1904 va realitzar una primera estada a Bagà, on descobrí l'enorme interès del seu arxiu històric, aleshores poc i mal conegut.

El 1906 es va fer càrrec, com a conservador, del Museu Diocesà de Solsona, fundat feia pocs anys, al que va infondre una gran vitalitat, amb l'inici de la seva ordenació sistemàtica, i la creació de la secció de prehistòria; es mantindria al front de la institució inclús després del seu trasllat a Tarragona. Encara en la darrera reestructuració del museu els moderns arqueòlegs i museïstes han lloat el seu sistema de treball. També es va ocupar de l'Arxiu Diocesà.

Va fer una segona estada a Bagà pel febrer del 1908, comissionat per l'Institut d'Estudis Catalans, sota suggeriment de Puig i Cadafalch, per ordenar i estudiar els fons de l'Arxiu que ell mateix havia donat a conèixer. La memòria amb l'inventari realitzat es publicà a l'Anuari de l'Institut. Aleshores es va posar el fonament de la seva obra: *Baronies de Pinós i Mataplana*, encara li restà temps per a compilar les cançons recollides al *Cançoner del Calic*.

Pel setembre del 1909 va tornar a Solsona, cridat per Lluís d'Amigò, aleshores administrador apostòlic de la diòcesi, per tal de reprendre la seva tasca al Museu. En els anys que seguiren va dur a terme una intensa campanya d'excavacions arqueològiques per tota la demarcació del bisbat, campanya que reflectí en nombroses publicacions, sòlidament argumentades, i sovint en contradicció amb les versions acadèmiques del moment, contribuint de manera decisiva a renovar i aprofundir el coneixement de la prehistòria del país. Aquestes publicacions li van donar un gran prestigi. Els materials aplegats

van passar a la secció de prehistòria del Museu, que adquirí aleshores un interès remarcable, essent molt visitat pels especialistes.

El 1925 el cardenal Vidal i Barraquer, que el coneixia dels seus anys d'administrador apòstolic del bisbat de Solsona (1914-1919), el va cridar a Tarragona, on es va fer càrrec de les importants excavacions del fòrum romà, i sobretot del cementiri paleo-cristià descobert prop del riu Francolí. Va ser nomenat delegat-director d'excavacions per la Junta Superior d'Excavacions, amb seu a Madrid, càrrec que ja tenia per la zona de Solsona (1915). Tant en un cas com en l'altre, i seguint el seu costum, va publicar els resultats obtinguts en una detallada sèrie de memòries d'excavació; i també en articles a revistes i comunicacions a congressos internacionals, especialment d'arqueologia cristiana, el que el va donar a conèixer en el món científic internacional. Per arrodonir el seu coneixement viatjà al nord d'Àfrica (1930 i 1932) per veure les ruïnes de diverses ciutats romanes i comparar-les amb les de Tarragona.

Formà part de la Comissió d'Història Eclesiàstica de Catalunya (1925), formada a recer de la Institució Balmesiana, i promotora de la revista *Analecta Sacra Tarraconensia*, on va escriure sovint. També va ser membre de la Comissió Diocesana d'Art Sagrat (1928).

L'any 1932 va morir el seu amic mossèn Sanç Capdevila, notable arxiver i historiador, que com ell treballava aleshores en temes tarragonins; i a més en altres de la seva terra natal. Mossèn Serra en va heretar els papers.

Durant la Guerra Civil hagué d'exiliar-se, passant la major part d'aquest temps a Itàlia, especialment a Roma, on prosseguí, remarcablement el seu treball: en la investigació, la publicació de treballs, i la realització de conferències sobre les seves excavacions.

Acabat el conflicte retornà a Tarragona, on va reprendre les seves activitats, dedicant-se cada cop més a la història, en detriment de l'arqueologia.

Presidí la Comissió de Monuments de la Província de Tarragona (1943-1946). Fent actives gestions de cara a la conservació del fòrum romà que havia excavat. Defensà en un apassionat opuscle la seva actuació respecte al monestir de Poblet, que havia estat qüestionada.

Va ser nomenat fill adoptiu de Tarragona (1950), Bagà (1952) i Solsona; i fill predilecte de la seva vila natal (1953).

El 1968, en complir 90 anys, va rebre l'homenatge dels Amics del Museu de Solsona; l'any sobre es col·locà un bust seu al fòrum de Tarragona, ciutat on va morir aquell mateix any; pel seu exprès desig reposa al cementiri

paleo-cristià de Sant Fruitós, que ell mateix havia excavat molts anys abans.

Havia estat membre, entre altres, de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1907), Academia de la Historia de Madrid (1914), Deutsches Archäologisches Institut de Berlin (1933), Accademia Romana di Archeologia (1940), Associação de Arqueólogos Portuguesos de Lisboa (1942), i Societat Arqueològica Tarraconense (1942). Tenia la creu d'Alfons X el savi (1950). Eclesiàsticament va arribar a ser canonge de la Seu Metropolitana de Tarragona (1940).

Entre les seves obres, que superen ampliament el centenar, destaquem: *Història de Cardona*, Barcelona, 1906; *El cançoner del Calic*, Barcelona, 1913; *El vas campaniforme a Catalunya*, Solsona, 1923; *La civilització megalítica a Catalunya*, Solsona, 1927; *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*, Madrid, vol. I 1928; vol. II, 1929; vol. III, 1930; vol. IV, 1935; *Baronies de Pinós i Matapalana*, Barcelona, vol. I, 1939; vol. II, 1947; vol. III, 1950; *Excavaciones en Tarragona (foro romano)*, Madrid, 1932; *Universidad literaria de Solsona*, Tarragona, 1953; *Història de Cardona*, Tarragona, vol. I, 1966; vol. II, 1968, vol. III, 1962.

Com a tret comú de totes elles cal destacar el treball de primera mà, tant en història, als arxius, com en arqueologia, en les excavacions; i la riquesa i originalitat de les conclusions.

Aproximació a l'obra publicada

En aquesta relació hem inclòs tota referència, confirmada, de qualsevol article, fulletó o llibre publicat. No és exhaustiva, sovint no hem pogut arribar a publicacions fetes a l'estranger, habitualment traduccions de treballs ja publicats al país, o a algunes revistes de vida efímera, i de difícil localització. Inclou però el gruix de la seva producció (1).

L'ordre és cronològic, les successives edicions d'una obra, o de les seves parts consten junt amb la primera edició, però també hi ha referència a l'any corresponent. Quan en una obra no hi consta editorial, però amb el nom entre parèntesi. Si hi ha alguna dada dubtosa sempre s'acompanya d'interrogant.

1903:

"Notícies històriques del castell de Cardona", *Butlletí del Centre Excursionista*

de Catalunya, 103, (vol. XIII), Barcelona, agost, pp. 193-206, 2 làms.

“Acta de dedicació del temple de Sant Vicenç Màrtir del Castell de Cardona”, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 104, (vol. XIII), Barcelona, setembre, p.231, 1 làm.

1904:

“Vincent de Margarit et le séquestre de l'église de Saint Vincent de Cardone”, *Revue d'Histoire et d'Archéologie du Roussillon*, V, Perpinyà, pp. 289-295.

1905:

“De les gornicions que's poden posar en les robes de les dones de Solsona”, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 124, (vol. XV), Barcelona, maig, pp. 154-156.

“Ponts del diable y de Sant Joan, en la vila de Cardona”, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 130, (vol. XV), Barcelona, novembre, pp. 331-339.

1906:

En col.laboració amb Josep Ballaró i Cases: *Historia de Cardona*, Barcelona, La Acadèmica, 267 pp. + 13 làms.

1907:

Senyoriu feudal sobre el castell de Malgrat, Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, 23 pp. També, en dues parts, a: 1a. *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 146, (vol. XVII), Barcelona, març, pp. 80-88. 2a. *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 147, (vol. XVII), Barcelona, abril, pp. 108-118.

1908:

“Don Jaume lo Conqueridor i en Guerau de Cabrera”, *Butlletí de la Real Acadèmia de Bones Lletres*, 29, Barcelona, gener-març, pp. 303-305.

“Missió històrica a l'Arxiu de Bagà”, *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, Barcelona, pp. 576-579.

Notes històriques d'Olius, Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, 1908,

39 pp. També en quatre parts a: 1a. *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 1908, (vol. XVIII), març, pp. 73- 87. 2a. *Ibid.*, 159, abril, pp. 113-119. 3a. *Ibid.*, 160, maig, pp. 138- 142. 4a. *Ibid.*, 161, juny, pp. 161-171.

1909:

Senyoriu vescomtal de la família Miró, Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, 67 pp. També en vuit parts a: 1a. *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 168, (vol. XIX), Barcelona, gener, pp. 17- 24. 2a. *Ibid.*, 170, març, pp. 61-67; 3a. *Ibid.*, abril, pp. 110-114; 4a. *Ibid.*, maig, pp. 138-142; 5a. *Ibid.*, 173, juny, pp. 173-183; 6a. *Ibid.*, 176, setembre, pp. 268-275; 7a. *Ibid.*, octubre, pp. 299-308; 8a. *Ibid.*, 178, novembre, pp. 329-333.

“Relacions entre los senyors y la ciutat de Solsona al segle XIII”, dins *I Congrés d’Història de la Corona d’Aragó* (1908), vol. I, Barcelona, Exm. Ajuntament de la Ciutat, pp. 70-105.

“Taula romànica de Sant Jaume de Frontinyà”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 23 desembre, secció: “La pàgina artística”. També al *Bulletí del Centre Excursionista de Lleida*, vol. II-III, (1909-1910), pp. 43-45.

1910

“Troballes de restes romans. Solsona”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 15 setembre, secció: “La pàgina artística”. També a *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans*, vol. III, Barcelona, 1909-1910, p. 713.

“Origen d’algunes localitats catalanes: Fuliola, Castell de Frexa, Canalda-Isanta i Castell de Privà”, *Estudis Universitaris Catalans*, vol. IV, Barcelona, pp. 4-25.

Nostra Dona de la Claustra, (Impremta de Joaquim Horta), 25 pp. També a: *Estudis Universitaris Catalans*, vol. IV, Barcelona, 1912, pp. 493- 498.

- Veure 1909

1911

Sant Dubte de Ivorra. Estudio histórico crítico sobre este prodigio presentado al XII Congreso Eucarístico Internacional, Solsona, Lluís Amigó i Ferrer, 1911, 51 pp.

1912

“Tapisseria del bisbe Pons, de Solsona”, Barcelona, *La Veu de Catalunya*, 30 de maig, secció: “La pàgina artística”.

“Descoberta d'un forn de *terra sigillata*”, *La Veu de Catalunya*, 18 d'abril, secció: “La pàgina artística”. També a: *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, vol. IV, Barcelona, 1911-1912, p. 683.

- Veure 1910.

1913

“March Olzina, argenter de Barcelona”, Barcelona, *La Veu de Catalunya*, 30 de gener, secció “La pàgina artística”.

El cançoner del Calic, Barcelona, *Centre Excursionista de Catalunya*, 1913-1914, 138 pp. Segona edició facsímil, amb pròleg de Jordi Planes, Bagà, Ajuntament de la Vila, 1989. També en dotze parts a: 1a. *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 216, (vol. XXIII), Barcelona, gener 1913, pp. 20-27; 2a. *Ibid.*, 217, (vol. XXIII), febrer, pp. 52-61; 3a. *Ibid.*, 218, (vol. XXIII), març, pp. 80-90; 4a. *Ibid.*, 219, (vol. XXIII), abril, pp. 101-110; 5a. *Ibid.*, 220-221-222, (vol. XXIII), maig, juny i juliol, pp. 185-188; 6a. *Ibid.*, 223, (vol. XXIII), agost, pp. 223-231; 7a. *Ibid.* 224-225, (vol. XXIII), setembre i octubre, pp. 245-258; 8a. *Ibid.* 226-227, (vol. XXIII), novembre i desembre, pp. 316-343.

1914

9a. *Ibid.* 228, (vol. XXIV), gener, pp. 10-27; 10a. *Ibid.* 229, (vol. XXIV), febrer, pp. 42-52; 11a. *Ibid.* 230, (vol. XXIV), març, pp. 67-76; 12a. *Ibid.*, 231, (vol. XXIV), abril 1914, pp. 99-105.

“Pretiosa sive Caputhrevium monasterii castri cardonensis”, Barcelona, *Estudis Universitaris Catalans*, vol. VIII, pp. 3-36. Hi ha separata editada el 1916.

“La juderia de Verdú, apuntes històrics”, *Boletín de la Real Acadèmia de la Història*, LXV, Madrid, pp. 250-253.

1916

Pretiosa sive Caputhbrevium monasterii castris cardonensis, Barcelona, *Estudis Universitaris Catalans*, 68 pp.

1917

Excavaciones en el dolmen de Llanera (Solsona), Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 11 pp. + VII làms.

1918

Excavaciones en la Cueva del Segre, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 26 pp. + VII làms.

1920

"Mina i fundició d'aram del primer període de l'Eclat del Bronze", *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 301, (vol. XXX), Barcelona, pp. 33-39. Hi ha separata. També a: "Mina i fundició d'aram del primer període de l'Edat del Bronze de Riner", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, vol. VI, (1915-1920), Barcelona, 1923, pp. 533-537. Hi ha separata. I també a: *Ibèrica*, 346, pp. 201 i ss.

El Musaeum archaeologicum Diocesanum de Solsona. Memòria, Solsona, Museu Arqueològic Diocesà, pp. (?).

Excavaciones en el poblado ibérico de Castellvell (Solsona), Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 16 pp. + VIII làms. + 1 plànol.

1921

Poblado ibérico de Anseresa (Olius) - Memòria de las excavaciones realizadas en 1919-1920, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 28 pp. + XI làms.

1922

Excavaciones en el poblado ibérico de San Miguel de Sorba, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 46 pp. + XIX làms.

La cova de Can Mauri (Berga). Estació prehistòrica i megàlits del Coll de l'Oreller, Solsona, Musaeum Archaeologicum Diocesanum, 28 pp. + 1 làm.

1923

El vas campaniforme a Catalunya i les coves sepulcrales eneolítiques, Solsona, Musaeum Archaeologicum Diocesanum, 112 pp.

"Troballa protohistòrica a Marlès", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI, (1915-1920), Barcelona, pp. 573-581. Hi ha separata amb el títol *Troballa prehistòrica a Marlès*, 9 pp.

- Veure 1920

1924

Excavaciones en una estación ibérica, termas romanas y taller de "terra sigillata" en Solsona, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 31 pp. + XV làms.

De metal·lúrgia prehistòrica a Catalunya, Solsona, Musaeum Archaeologicum Diocesanum, 21 pp. + 1 làm.

1925

Excavaciones en Abella (Solsona). Primer taller de "terra sigillata" descubierto en España, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 22 p. + 10 làms.

Escornalhou prehistòric, Castell d'Escornalhou, Eduard Toda, 1925, 62 pp. + XLIII làms.

1926

Excavaciones en Solsona, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 9 pp. + 5 làms.

"Impressió d'una butlla datada a Tarragona (5 agost 1522)", *La Cruz*, Tarragona, 31 octubre.

1927

La civilització megalítica a Catalunya, Solsona, Musaeum Archaeologicum Diocesanum, 351 pp. + 1 mapa.

1928

Ceràmica de Marlès, Solsona, Musaeum Archaeologicum Diocesanum, 38 pp.

“Notes d'arxiu: de l'arxiu particular de Mn. Serra i Vilaró. Missal. Morals de Sant Gregori”, *Analecta Sacra Tarraconensia*, IV, Barcelona, pp. 296 i 303.

Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona, Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, vol. I, 1928, 107 pp. + LVI làms. Vol. II, 1929, 105 pp. + LXXV + 1 plànol. Vol. III, 1930, 23 pp. + XI làms. Vol. IV, 1935, 90 pp. + 1 plànol.

1929

“L'arxiu de Bagà, les filigranes”, *Analecta Sacra Tarraconensia*, V, Barcelona, pp. 207-243 (1 a 37). Hi ha separata.

“El dogma de la Resurrecció en la necropolis romano-cristiana”, Tarragona, *Programa de la Setmana Santa*, 1929.

- Veure 1928.

1930

Baronies de Pinós i Mataplana, Barcelona, Editorial Balmes, vol. I, 536 pp. Vol. II, 1947, 525 pp. Vol. III, 1950, 375 pp. Reeditades en facsímil amb una introducció de Xavier Pedrals i Costa: Bagà, Ajuntament de la Vila de Bagà, 1989.

“De l'arxiu particular de mossèn Serra i Vilaró”, *Analecta Sacra Tarraconensia*, VI, Barcelona, pp. 295-296.

- Veure 1928.

1931

“Persecució dels bandolers de Catalunya l'any 1616 (Relació manuscrita d'un dels perseguïdors)”, *Anuari de l'Oficina Romànica de lingüística i literatura*, IV, Barcelona, pp. 189-240. També en dues parts a: *Estudis Universitaris Catalans*, XVIII, Barcelona, 1933, pp. 273-299, i XIX, Barcelona, 1934, pp. (?). També a: Barcelona, Editorial Balmes, 1932, 51 pp. + 2 fol. s.n.

“Baptisteri romà de Tarragona”, *Analecta Sacra Tarraconensia*, VII, Barcelona, pp. 352-356. També a: Barcelona, Editorial Balmes, 6 pp. + 1 lám.

1932

“Trapàs i sebolliment del bisbe electe d'Elna, Frederic Cornet (1617)”, *Analecta Sacra Tarraconensia*, VIII, Barcelona, pp. 93-100.

Excavaciones en Tarragona (foro romano), Madrid, Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 130 pp. + 47 láms. + 1 plànol.

“La necrópolis romano-cristiana de Tarragona i la seva basílica”, *Revista del Centre de Lectura*, XIII, Reus, pp. 154-158.

In memoriam Sanç Capdevila i Felip, Tarragona, *La Cruz*, 55 pp.

“Mossèn Sanç, notes biogràfiques; notes bibliogràfiques”, *Butlletí Arqueològic*, fasc. 42, III època, Tarragona, octubre - novembre - desembre, pp. 191-197.

- Veure 1931

1933

Les ciutats de fang romanes del nord d'Àfrica, Tarragona, (Tipografia Successors de Torres i Virgili), 60 pp.

- Veure 1931

1934

Les pintures murals de la Seu Primada de Tarragona, Tarragona, (Tipografia successors de Torres i Virgili), 52 pp.

La capella de les Santes Verges de la Seu de Tarragona i l'escultor Joan Salvadó i Voltes, Tarragona, (Tipografia Successors de Torres i Virgili), 23 pp.

“El sepulcre del rei En Jaume”, *La Cruz*, Tarragona, 8 d'abril.

“La Generalitat institueix la festa de Sant Jordi a la Seu de Tarragona”, *La Cruz*, Tarragona, 22 d'abril.

- Veure 1931

1935

El santuari de la Mare de Déu de Paller, que es venera a la molt noble vila de Bagà, Tarragona, (Tipografia Successors de Torres i Virgili), 55 pp. + 11 làms.

"Un artista desconegut i una obra seva (Dionís Vergonyós)", *Analecta Sacra Tarraconensia*, - Miscel·lània Finke -, vol. XI, Barcelona, pp. 159-168.

Llibre del coc de la Seu de Tarragona, Barcelona, (Tipografia La Académica), 136 pp.

- Veure 128.

1936

Fructuós, Auguri i Eulogi, màrtirs sants de Tarragona, Tarragona, (Tipografia Successors de Torres i Virgili), 294 pp.

"Ordinacions contra la blasfèmia i el joc. Un capítol d'història pirinenca", *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, vol. III, Barcelona, *Analecta Sacra Tarraconensia*, XII, pp. 415-423. Hi ha separata, 9 pp.

"El *Quixote* d'Avellaneda fou imprès a Tarragona", *La Cruz*, Tarragona, 14 de juny.

El "Quixote" d'Avellaneda fou imprès a Tarragona. Refutació del con trari parer dels senyors Cotarelo i Vindel, Tarragona, (Tipografia Successors de Torres i Virgili), 44 pp.

1937

"I sepolcri della Necropoli di Tarragona", *Rivista di Archeologia Cristiana*, 3-4. Hi ha separata.

1939

"Seis santos españoles venerados en Italia y desconocidos en España", *Razón y Fe*, vol. 117, Madrid (?), p. 145.

1940

"Las reliquias de San Próspero (de Tarragona), patrono de Camogli y Reggio-

Emilia", *Razón y Fe*, vol. 119, Madrid (?), p. 169.

San Próspero, obispo de Tarragona, y sus compañeros los santos Justino, Procopio, Marcial, Pantaleón y Jorge, venerados en Italia y desco nocidos en su patria, Tarragona, (Tipografía Successors de Torres i Virgili), 65 pp. + 2 f.

El Rector de Vallfogona, Dr. Vicente Garcia, autor del Quijote de Avellaneda, Barcelona, Editorial Balmes, 94 pp.

1943

San Próspero de Tarragona y sus discípulos refugiados en Italia en el año 711, Barcelona, Editorial Balmes, 198 pp. Hi ha traducció a l'italià: *San Prospero e i suoi discepoli, profugi de Tarragona in Italia nel 711*, Roma, Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana, (?) pp.

"Tres pintores desconocidos, uno ciertamente de Valls y otro probable", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 1-2, Tarragona, pp. 80-87.

"Tarragona paleo-cristiana. Detalles de arquitectura y arte en los monumentos sepulcrales", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 4, Tarragona, pp. 28-30.

1944

"Archivo y Librería Capitulares de la Santa Metropolitana Iglesia de Tarragona, Primada de las Españas", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 1, Tarragona, pp. 105-135.

"Sepulcros y ataúdes de la necrópolis de San Fructuoso (Tarragona)", *Ampurias*, vol. IV, Barcelona, pp. 179-208.

1945

"Situación del barrio judío de Tarragona", *Diario Español*, Tarragona, 11 d'abril. També a: *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 1-2, Tarragona, 1947, pp. 22-25.

1946

Scavi e ritrovamento in Spagna, Roma, Istituto di Studi Romani, pp. (?).

La Comisión de Monumentos Históricos y Arqueológicos de la Provincia de Tarragona ante las ruinas del monasterio de Poblet, Tarragona, (Impremta de J. Pijoan), 247 pp. + 1 plànol.

1947

Victimas sacerdotales del arzobispado de Tarragona durante la persecución religiosa del 1936 a 1939, (Tipografía Successors de Torres i Virgili), 318 pp. + 1 làm.

- Veure 1930 i 1945.

1948

La Necropolis de San Fructuoso, Tarragona, (Tipografía Successors de Torres i Virgili), 166 pp. + 10 làms.

"El pendón del arzobispo de Tarragona Pedro de Urrea", *Hispania Sacra*, fasc. 1, vol. I, Madrid, pp. 133-137. També a: *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 29, Tarragona, pp. 175-182.

1949

"El Rector de Valfogona Vicente Garcia, autor del Quijote de Avellaneda", dins de: *Conferencias pronunciadas con motivo del IV Centenario del nacimiento de Miguel de Cervantes, (1547-1947)*, Barcelona, Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona, 28 pp. - Segona edició ampliada: "El Rector de Valfogona Dr. Francesc Vicens Garcia à. Avellaneda", *Ibid.*, 1964, 68 pp. + 1 f.

"La muralla de Tarragona", *Archivo Español de Arqueología*, 76, Madrid, pp. 221-236.

"La Capona", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 25, pp. 3-14.

1950

"Tarraco quanta fuit...", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 31, Tarragona, pp. 111-113.

"Inculturas dolmènicas", *Ibid.*, pp. 114-122.

"Callípolis", *Ibid.*, pp. 123-136.

"Notas de archivo sobre cosas de arte. Pintores. Escultores. Plateros", *Ibid.*,

pp. 137-150.

"Vergonyós de Tarragona", *Ibid.*, pp. 151-153.

"Pedro Blay", *Ibid.*, pp. 154-155.

"La Capilla del Corpus Christi y el retablo de Bonifàs", *Ibid.*, pp. 156-157.

"El tapiz de las Potestades, precio de una capilla", *Ibid.*, pp. 168- 174.

"Notas sobre procesiones y cruces procesionales", *Ibid.*, pp. 183-192.

"La Tau", *Ibid.*, pp. 193-198.

- Veure 1930 i 1948.

1951

"Manipulus curatorum", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 33, Tarragona, pp. 132-134.

1952

"Antigua representación de los Santos Mártires de Tarragona", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. n.c., vol. LII, Tarragona, pp. 177-181. Hi ha separata, 5 pp. + 4 làms.

1953

Universidad Literaria de Solsona, Tarragona, Editorial Sugrañes Hnos., pp. 248 + 7 làms. + 1 f.

1954

El castillo de Cardona, Cardona, (Imprenta San José, Ramon Torra, S.C., Manresa), 92 pp. + 3 f. + 1 plànol.

1955

"Viàtic solemne", *Analecta Sacra Tarraconensia*, vol. XXVIII, - Col·lectània E. Serra Buixó -, Barcelona, pp. 313-318. També a: *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. (?), Tarragona, pp. 22-26.

La família de San Bernardo Calvó en Tarragona, Tarragona, Diputació Provincial, Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Sección de Arqueología e Historia, 7 pp. També a: *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. (?), Tarragona, pp. 19-21.

1956

"Los señores de Portell, pàtria de San Ramon, descendientes de los vizcondes de Cardona", *Analecta Sacra Tarraconensia*, vol. XXIX, Barcelona, pp. 209-272. 2a. part a: *Analecta Sacra Tarraconensia*, vol. XXX, Barcelona, 1957, pp. 97-152. Reunits els dos articles a: Barcelona, Editorial Balmes, 1958, 130 pp. + 3 làms. + 1 f.

El obispo Mariano Martí Estadella. Tarragona, Diputació Provincial, Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Sección de Arqueologia e Historia, 7 pp. També a: *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. (?), Tarragona, pp. 19-21.

1957

- Veure 1956.

1958

"Sant Miquel del Plà. Notícias històriques sobre esta iglesia de Tarragona", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 61 a 64, Tarragona, pp. 7-63. També a: Tarragona, Diputació Provincial, Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Sección de Arqueologia e historia, 1959, 63 pp. + 1 làm.

- Veure 1956

1959

"Domingo Costa y Bafarull", presentació a *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, de Domingo Costa i Bafarull, Barcelona, Editorial Balmes, pp. VII a XIV.

- Veure 1958.

1960

Santa Tecla la Vieja. La primitiva catedral de Tarragona, Tarragona, Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, 393 pp. + 1 plànol. Traduïda al castellà per José Sanchez Real.

El frontispicio de la Catedral de Tarragona. Tarragona, Diputació Provincial, Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Sección de

Arqueologia e Historia, 40 pp. i 18 làms.+ 1 f.

1961

"Castell de Riner. Senyoriu dels repobladors de l'Espugla de Francolí", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 69-76, Tarragona, (1960- 1961), pp. 65-88. Hi ha separata.

1962

Història de Cardona, Tarragona, (Sugrañes Hnos.), 1962-1968: Llibre I: *Els senyors de Cardona*, 1966, 547 pp. Llibre II: *La vila, el veïnat i els castells, primera part*, 1968, 247 pp. Llibre IV: *L'esglèsia i parròquia de Sant Miquel de Cardona*, 1962, 491 pp.

1963

"Paisano de San Pablo sepultado en Tarragona", *Diario Español*, Tarragona, 5 febrer.

"San Pablo en Tarragona". *San Pablo en España. Boletín Informativo*, 1, lloc (?), pp. 14-16.

San Pablo en España. Commemoración del XIX centenario de su venida, Tarragona, n.c., 1963, 23 pp.

1964

- Veure 1949.

1966

"Exploraciones arqueológicas en el Solsonés entre 1915 y 1923", *Am purias*, vol. XXVIII, Barcelona, pp. 191-196.

"Carretera de Reus a Salou. (Un document de l'any 1482)", *Boletín Arqueológico*, IV època, fasc. 93-96, Tarragona, pp. 151-159. Hi ha separata.

- Veure 1962

1987

“De Solsona a Perpinyà passant per Ventimiglia”, dins de: *La persecució religiosa a Catalunya*, testimoniatges, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 121 a 149.

1989

- Veure 1913, 1930, 1947 i 1950.